

## **Hajderov efekat: slika Austrije u slovenačkim medijima**

Alenka Kotnik

Kada je u pitanju Austrija, prva asocijacija koja se nameće prosječnom potrošaču medija u Sloveniji je Hajder. Druga asocijacija se odnosi na prava slovenačke manjine u južnoj Austriji, Koruškoj. Kada se radi o Austriji, ovdašnji mediji često djeluju u pravcu snažne potvrde onoga što većina Slovenaca već i tako misli: da je Austrija zli susjed koji će učiniti sve što je moguće da spriječi integraciju Slovenije u Evropsku uniju. Osim toga, Austrija nosi i negativni historijski imidž bivšeg vladara Slovenije, kojem se pripisuje da prije svega ima aspiraciju da povrati svoju dominaciju nad ovim dijelom svijeta.

Medijska izgradnja ovakve slike radi se prema modelu medijske izgradnje različitih ne-slovenačkih grupa u Sloveniji. Oni se obilježavaju kao "ostali", i često ih, ako ne i uvijek, opisuju kao prijetnju Sloveniji. Ono po čemu se pristup Austriji razlikuje, jeste nešto maštovitiji koncept. Jer, tamo živi Hajder, simbol samog vruga ili, kako ga je *Mladina* jednom nazvala, "reinkarnacija Hitlera" (*Mladina*, februar 2000.): pomoću njega imaginarni koncept postaje nešto stvarniji!

Slika Austrije pojavljuje se u dva oblika: ona ili predstavlja prijetnju našim opštim, a posebno socioekonomskim interesima (na primjer, proširenje Evropske unije), ili prijetnju našem nacionalnom i kulturnom identitetu (na primjer, slovenačka manjina u Austriji). Slovenija se predstavlja kao žrtva, kao što je i uobičajeno kada se radi o razbojniku. Mala, bespomoćna i opasnosti izvrgnuta Slovenija mora izlaziti na kraj sa pohlepnim zahtjevima Austrije...Slovenački političari se opisuju kao servilni i ponizni zato što uporno propuštaju da "brane svete nacionalne interese".

### **David and Golijat**

Prema onome kako Slovenci vide historiju Slovenije, oni su i u Austro-Ugarskoj monarhiji, i kasnije u Jugoslaviji bili sluge. Pošto sada po prvi put u historiji imaju svoju državu, oni su postali ponosni na sebe, ali se pomalo i pribojavaju kakvu bi to ulogu

mogla imati Evropska unija u budućnosti Slovenije. Izgleda da nam Austrija, koja je već članica EU, stoji na putu za učlanjenje u EU. Austrija je ona koja Sloveniji postavlja bezbrojne zahtjeve pred nastupajuće proširenje EU. Pri tom beznadno i beskonačno ponavlja sage poput one o nuklearnoj elektrani Krško, AVNOJ-skim odlukama o državnim granicama, pitanjima vlasništva, manjinskoj kulturi, itd. Čini se da Slovenija i Austrija jedva da imalo napreduju u rješavanju ovih pitanja, ako uopšte ikako i napreduju.

Mediji imaju svoj sopstveni doprinos u stvaranju ove političke sapunske opere. Oni Austriju slikaju gotovo isključivo kao prijetnju. Da spomenemo samo jedan među bezbrojnim primjerima: prošlog februara, Austrija je predložila osnivanje regionalnog strateškog partnerstva. Ovim partnerstvom bi bile obuhvaćene Slovenija, Republika Češka i neke druge srednjo-evropske zemlje. Slovenački mediji su gotovo bez izuzetka protumačili ovu inicijativu kao maskiranu aspiraciju Austrije da “zavlada prostorom Srednje Evrope...od Baltika do Jadranskog Mora...što je stalni element njene politike”, i prognozirali da će Austrija “natjerati” Sloveniju da prihvati ovu “ponudu” (*Delo*, 24. Februar 2001.)

Uz to, mediji su brzi na podsjećanju javnosti na slovenačku prošlost – vremena kada su Slovenci bili sluge Austrije, na primjer, na “habsburški pokrov” (*Delo*, 17. februar 2001.) – a sve to u vezi sa pitanjem partnerstva koje se shvata kao sredstvo za izazivanje kraja, čak smrti Slovenije, “kao što je svima nama poznato”. Slovenačke političare optužuju da već postupaju kao sluge, na primjer: “Kao što se i očekivalo, austrijski delegati su nastupili prepotentno, dok su Slovenci ostali sjediti mirno i ponizno” (*Mladina*, 05. mart 2001). S druge strane, ako se Slovenija ne priključi strateškom partnerstvu, mediji upozoravaju: “Zaboravite EU”. Ovim se podrazumijeva da ponuda predstavlja “sjajno sredstvo za vršenje pritiska na kandidate za EU” (*Večer*, 20. februar 2001). Ili: “Čovjek bi mogao pomisliti da je partnerstvo u ‘austroregionu’ ono čime je uslovljena ljubaznost našeg ‘najvažnijeg’ susjeda.” (*Mladina*, 05. mart 2001). Daljnji opis je blago sarkastičan jer sugerije da Austrija sebe smatra jako važnom, dok to u stvari nije.

Austrija se takođe pojavljuje kao ‘zločesti’, zlobni susjed koji stalno postavlja, da ne kažemo izmišlja, nove zahtjeve. Opšte mišljenje se najbolje odražava u naslovima

poput: “Šta Austrija uopšte hoće od Slovenije?” (*Večer*, 06. januar 2001.), “Austrija uvijek pravi probleme kandidatima za EU: ni jedna zemlja nije pošteđena, čak ni Mađarska” (*Delo*, 02. juni 2001). Slovenija je naravno nevina žrtva ovog svog, “najneprijateljskijeg” među susjedima (*Mladina*, 09. april 2001).

### **Razbojnici i žrtve**

Međutim, Austrija ne griješi samo protiv slovenačke države nego isto tako i protiv slovenačkog naroda. U južnom dijelu Austrije, Koruškoj, govore se dva jezika. Austrijski ustav priznaje prava slovenačkoj manjini. Prema statistikama iz 1991, oko 15.000 stanovnika Koruške (3% austrijske populacije) govori slovenački jezik. Hajder se zaista jako zalaže za uklanjanje svih dvojezičnih znakova u Koruškoj i – kako izvještavaju slovenački mediji “uložiće lični napor da se ograniče prava austrijskih Slovenaca” (*Mladina*, 23. oktobar 2000). Ubrzo je uslijedio novi napad na slovenačku manjinu: državna skupština Austrije nije odobrila novčanu pomoć trima radio-stanicama u Koruškoj, a Hajder je navodno rekao: “Manjine moraju izabrati žele li više dvojezičnih natpisa, ili finansijsku pomoć za obdaništa i medije”. (*Mladina*, 23. oktobar 2000). Slovenački mediji su ovo protumačili kao najočiglednije kršenje prava manjina i ‘korak nazad prema vremenu totalitarnog monopola države nad medijima” (*Mladina*, 23. oktobar 2000).

Pošto je Hajder generalni guverner provincije Koruške, on zaista igra važnu ulogu u rješavanju pitanja manjina, pa ga zato prikazuju kao samog vraga. Opisuju ga kao licemjera, na primjer, u prilogu “Hajder kroz zadnja vrata”, autor kaže: “Hajder je tokom ove sedmice pokazao mnogo različitih lica, ali to je dio njegove strategije. S jedne strane ... uskraćuje slovenačkoj manjini njena prava i Sloveniji postavlja uslove za prijem u EU, a s druge ... rukovao se sa slovenačkim političarima ... u pokušaju da ostatku Evrope pokaže da je i on dobar političar koji se slaže sa svojim susjedima ... Ali, on nikad neće dozvoliti da se postavi još dvojezičnih natpisa u Koruškoj i nastaviće da i dalje slabi slovenačke škole, medije slovenačke manjine i ometa ulazak Slovenije u EU (*Delo*, 14. septembar 2001).

Ni državna radio-televizija Slovenije ne štedi Hajdera. Njihov dopisnik često kritikuje Hajdera, a u nekim slučajevima ga čak vrijeđa, na primjer: “Hajderovo usko

shvatanje prava manjina” (TV Slovenija, *Dnevnik*, 29. septembar 2001.) Ovim se jasno nagovještava da Hajderov intelekt nije nešto na čemu bi mu trebalo zavidjeti! I ostali mediji ismijavaju Hajdera, na primjer “Odjednom se pojavi praštanja pun Hajder” (*Delo*, 14. mart 2001), što je naslov koji ne samo da sugerije njegovu hipokriziju nego ismijava i njegov politički položaj, nagovještavajući da je nejasan čitav njegov stav.

Autor koji izvještava o Hajderovoj posjeti Sloveniji ide još dalje: “Lakše je biti klovn nego političar: skakutao je gore – dole pokušavajući da izvede cirkuske trikove, pa se nameće misao da je doživio ispunjenje svojih dječaćkih snova ... Hajder izgleda misli da se politika može zamijeniti lavljim kavezom” (*Dnevnik*, 14. mart 2001). Pošto izvještaj nije ni komentar ni crtica nego je izvještaj, ovaj stav ismijavanja jedva da se može nazvati odgovarajućim – u svakom slučaju, tako nas uče udžbenici o novinarstvu.

### **Povlačenje linije**

Gospodin Boris Jesih iz Instituta za etnološke studije misli da slovenački mediji često pretjeruju u stvaranju slike sukoba između Slovenije i Austrije: “Kada čovjek čita novine, može mu izgledati da se stalno borimo jedni protiv drugih”, rekao je. “Slovenački mediji su u pravu kada kritički izvještavaju o pravima manjina, a istina je i da su slovenački političari ponekad servilni. Ali, s druge strane, previše se vremena i prostora odvađa za Hajdera, a ni približno dovoljno za privrednu saradnju između Austrije i Slovenije”, rekao je gospodin Jesih i dodao: “Za vrijeme bivše Jugoslavije, austrijski mediji su optuživali medije Slovenije za komunizam, a danas je to grijeh šovinizma”. Zaista, slovenački mediji se opisuju kao donekle šovinistički nastrojeni prema Austriji, a oni to ponekad i jesu.

Izgleda da slovenački mediji miješaju kritičku distancu sa ironijom i uvredljive šale shvataju kao kritičko izvještavanje. A Hajder prečesto funkcioniše kao slika same Austrije. Sjećanje na bolnu historiju Austro-Ugarske monarhije i optuživanje Austrije za “teritorijalnu glad” su takođe ponekad pretjerani. Čovjek se mora čuvati pogrešne upotrebe historije. Ismijavanjem, na primjer, Hajderove ličnosti umjesto da se izvještava o njegovim djelovanjima, mediji gube dragocjeno vrijeme i prostor, a da o vjerodostojnosti i ne govorimo.

Zanimljivo je, ako ne i iznenađujuće da se svi slovenački mediji drže ove slike, bez obzira na njihove dosta različite pozicije u političkom spektru Slovenije. Ovo stvara predstavu koja nalikuje kampanji. S obzirom na to, nije nikakvo čudo što se takva medijski konstruisana slika Austrije snažno odražava u javnim anketama: prema anketama Euro-barometra, 11% Slovenaca misli da Austrija podržava ulazak Slovenije u EU, dok njih 47% smatra djelovanje Austrije obstruirajućim (*Dnevnik*, 04. maj 2001).

Iz tog razloga, veći osjećaj odgovornosti među novinarima i povlačenje crte ne bi ni malo naškodili slovenačkom novinarstvu, baš naprotiv.

---

Alenka Kotnik radi kao novinar u TV Slovenije i redovni saradnik za magazin *Medijska preža*, žurnal o medijima u Sloveniji. Prevod: O.H. ©Media Online 2001. All rights reserved.